

MEDLEMSBLAD

for

AUSTMARKA

HISTORIELAG

FORORD

En del av medlemmene på Austmarka fikk ikke medlemskort med forrige nummer, slik at de ikke har fått betalt. Kortet kommer nå, og vi ber om at det brukes snart, slik at medlemskartoteket blir i orden, og laget får inn litt penger.

Så er det årsmøtetid igjen, vi har en del stoff om det.

Nå er det viktig at de som teller på knappene ang. sommerturen, tar kontakt med Åge eller Oddvar. Det mangler noen få deltagere ennå på minstetallet, men det ser ut til at den lengste turen vi har planlagt skal bli til virkelighet. Se omtale i dette bladet.

Det begynner å bli snaut med stoff nå, jeg får vel noe i god tid før neste nummer?

Finn Aberg.

TUR TIL TYSKLAND/ØSTERRIKE

Som kjent skal laget arrangere tur til Tyskland og Østerrike. Turen starter mandag 17. juli og varer til onsdag 26. juli. Vi skal besøke Øst- og Vest-Berlin, og det blir også tid til en snartur over til Italia.

Det er lagt opp til en kvalitetstur med moderne turbuss, gode hoteller, måltider forhåndsbestilt, og severdigheter som vil sitte lenge i minnet. Og ikke minst det gode sosiale samværet som har vært på våre turer.

ABC-reiser står for turopplegget. Sjåfører/guidere er Tore Sakshaug og Bjørn Johnsen. De er spesialister på nettopp Tyskland og Østerrike.

Pris for turen blir ca. kr 5 500,-, litt avhengig av hvor mange som blir med.

Innbydelse er også sendt til historielagene i Brandval, Eidskog og Vinger.

Reisebeskrivelse fås hos Åge Sørmoen.

Påmelding innen 31. mai til Åge - tlf.28147 eller Oddvar - tlf. 28246.

Husk gyldig pass!

Velkommen til en begivenhetsrik tur!

Åge.

HISTORIELAGETS ÅRSBERETNING 1988-89.

Styret har i perioden bestått av:
Oddvar Jakobsen, formann
Rolf Amundsen, nestformann
Åge Sørmoen, sekretær
Ragnhild Skullerud, kasserer
Liv Solbergseter, styremedlem
Roger Linna, styremedlem

Det er holdt 2 styremøter der 7 saker er behandlet.

Sommerturen gikk til Norsk Folkemuseum på Bygdøy, der spesielt bygningene fra Karterud og Ampiansbråten ble besett.

I sommer ble det holdt utstilling på Smedhaugen av ca. 180 husholdningsgjenstander. Utstillingen ble vellykket både besøksmessig og økonomisk. På Smedhaugen er bakerovnen satt i stand, og vi regner med at den kan tas i bruk til sommeren.

Liv Solbergseter har forsøkt med kurs i slektsgransking i vinter, men deltakelsen har ikke vært imponerende. Laget har mikrofilmframviser og ca. 30 filmruller som er til utlån for lagets medlemmer.

Også siste året har laget fått inn en del gjenstander, og Smedhaugen tar så smått form av et lite museum.

Laget har registrert det som er av skolemateriell på alle skoler i Austmarka. En del av dette skal brukes av Kongsvinger Museum til skolens 250-årsjubileum.

Laget har også i år hatt helgevakt i Aamodtgården, men ikke hatt egen utstilling der.

Medlemsheftet kommer fortsatt ut med 4 utgaver i året, takket være vår utrettelige redaktør Finn Aberg. Vi mener heftet er en fin og nødvendig måte å holde kontakten med medlemmene på.

Sekr.

ARSMØTE I FINNKULTURFØRENINGEN

Historielaget er medlem i Solør/Värmland Finnkulturforening, og lørdag 25. februar var 3 fra styret til stede på årsmøtet i Røjdåfors.

Den største oppgaven Finnkulturforeningen står overfor, blir å gi ut Rudolf Bråtens bok Brandval Finnskog bosetting. Prosjektet vil koste nærmere 200 000 kroner, og det er nødvendig å gå ut med forhåndsbestilling på en del av de 1000 bøkene som skal trykkes. Historielaget vil forhåndsbestille 10 eksemplarer.

Juel Stubberud fortsetter som formann i det norske avdelingsstyret.

Age.

LITT KONGELIG STOFF

Oscar 11, Norges og Sveriges konge fra 1872, Norges konge til 1905, var gift med Sophie. Sophie var ofte i Norge, og bodde da enten på Skaugum eller på Skinnarbøl i Vinger.

Under et slikt opphold på Skinnarbøl, forteller Mimmi Masterud, ville dronninga ta en tur til Sæterberget ved Masterud. Den gangen var det mer åpent og videre utsyn slik at dronninga kunne se inn i Sverige. En dag kom dronninga med hoffet sitt ridende til gards. Hun hadde sjøl en liten ponni hun rei på. Hun fant seg fort til rette på garden og besøkte blant annet grisehuset hvor hun foret grisene av nistepakka si.

Følget var også inne hos Olea og Johannes Masterud, besteforeldrene til Mimmi. Dronninga eller en i hoffet la merke til et konge- og dronningbilde i stua. Vedkommende syntes bildet var mindre bra, og lofte å sende et bedre bilde seinere.

Masterudfolket var selvsagt spente på om det ville komme noe bilde, og gleda blei stor da det ei tid etter kom to bilder tilsendt. Det var et bilde av dronninga og et av kongen, begge signerte og med gullrammer rundt. Begge bildene kan beskues på Masterud også i dag.

Kongefølget gjennomførte turen til Sæterberget, og ingen ringere enn Johannes var guide. Dette hendte før Mimmi vart født, men hun tror det var ca 1893.

Oddvar.

DEN SISTA SÅNGEN

Tekst og melodi til denne visa lærte jeg av min far da jeg var liten, Han hadde lært den av Erik Jansrudvangen. Vi hadde problemer med å huske all teksten, men fikk hjelp av Østlendingen, som trykte visa i mars 1988. Teksten der var nesten nøyaktig lik den som ble brukt på Austmarka.

Melodien har jeg notert ned etter hukommelsen, og må tas med forbehold.

F.A.

Den sista sången.

En li-ten få-gel satt en-gång och
 sjøng i fu-ru - skog. Han ha-de sjung-it da-gen
 lång, men dock ej sjung-it nog. Han sat-te
 sig i hög-sta träd som ut-i sko-gen
 fanns, ty sol-en skul-le just gå ned, han vil-te
 se dens glans.

DEN SISTA SÅNGEN

En liten fågel satt engång och sjøng i furuskog. Han hade sjungit dagen lång men dock ej sjungit nog. Han satte sig i högsta träd som uti skogen fanns, ty solen skulle just gå ned, han ville se dens glans.

Det finns i skogen mørka snår där träden växa tätt, där jägarn med sin bøsse går och siktar snabbt och rätt. Han går på tur, han kryper fram, han smyger sakta kring. Han ser mot skogens högsta träd, det gör väl ingenting.

Och liten fågel sjøng så gladt i aftensolens glød, men jägarns säkra kula kom, och sångaren var død. Att dø en sådan aftonstund som denna, ljus och klar, med blickan fäst på solens rund, den sångarn lycklig var.

P.S. Jeg vil enda en gang komme med en etterlysning av gamle, håndskrevne visebøker. Det er sikkert at det ligger en hel del slike i bygda. Hvis jeg kunne få låne noen av disse og kopiere dem, kunne vi få mange godbiter til bladet. Enkeltviser tas selvfølgelig også imot med takk. Det er kanskje litt tungvint å sende ting til Oslo, men Martin Åberg, eller folk i styret, kan ta imot for meg. La oss få fram noen gamle viser!

F.A.

LEGEBESØK PÅ VARALDSKOGEN

Det er i februar 1918. I Nordre Svartberget på Varaldskogen er det sjukdom. Kona, Kari, har høg feber og hosterier, og sønnen Henrik har vært i Mitandersfors og ringt etter doktor fra Kongsvinger. Dr. Trygve Gundahl pakker legekofferten, tar på seg ulveskinns-pelsen og går til stasjonen for å ta toget til Abogen. Der venter hesteskysse på ham, for han har ringt skysstasjonen og bestilt tur til Austmarka.

Etter to timers luntetrav er han framme hos Laura og Jørgen Holmen som driver skyssstasjonen på Austmarka etter at Henrik Gran sluttet. Doktoren får seg et godt måltid mat, for det hører med til skysstasjonspliktene å ha serverings- og overnattingsmuligheter. På Holmen står derfor alltid ett rom med to senger beredt til overnattingsgjester.

Jørgen seler på Brunen, og ferden går østover til Varaldbakken. Der setter Jørgen hesten på stallen, og han belager seg på å vente på Gundahl som blir fraktet videre med en annen hesteskysse.

Klokka er 10 da Gundahl trer inn i kjøkkenet på Svartberget. Kari kvikner litt til da doktoren kommer, og hun skynder seg å gjømme unna noe gråpapir som hun har hatt liggende på bringen. Gråpapiret er smurt inn med sautalg, og hun synes det er flaut å vise at hun trur på det gamle kjerringrådet om at sautalg skal være bra mot lungebrann. På På nattbordet står ei flaske med kamfergråper som hun også tar som medisin.

Gundahl lytter på bringen til Kari, og han hører med en gang at her er det lungebetennelse, men heldigvis ikke så kraftig.

Han har tatt med seg noen hjertestimulerende tabletter som Kari får, og disse må hun ta regelmessig noen dager framover.

Doktoren slipper ikke fra Svartberget før han har fått kaffe og litt brødmat, og praten går om krigen ute i Europa som nå ser ut til å gå mot slutten. Etter en times tid i Svartberget går turen tilbake til Varaldbakken der Jørgen og Brunen venter.

Det er seint da skyssen når Holmen, og det er ikke å tenke på å ta seg til Kongsvinger før neste dag. Som skikk er, lager Laura til et solid kveldsmåltid for doktoren, og det smaker godt etter turen østover. I annen etasje står gjesterommet klart, og Gundahl blir tilbudt ei god seng og et varmt rom. Det er seint, og doktoren skal tidlig av gårde neste morgen. "Det er unødig å ureive senga for noen få timers skyld," svarer doktoren, og han breier ulveskinns-pelsen ut på stuegolvet og legger seg der.

Klokka halv fem neste dag starter Jørgen og Gundahl turen til Abogen. De når fint toget som går til Kongsvinger klokka 6.30, og neste dag etter telefonbeskjeden fra Varaldskogen går Gundahl av toget på Kongsvinger stasjon. Han stikker oppom kontoret sitt, og der ligger en beskjed om at en smågutt fra Høyby ligger alvorlig sjuk, og de lurar på om doktoren kan komme snarest. Gundahl ringer til Rasta'n oppi Øvrebyen og tinger skyss til klokka 12. Rasta har 10-12 hester stående på stallen, og fjortenåringen Robert som jobber som skyssgutt, gjør seg klar til å frakte Gundahl til Høybygrenda.

Oddvar.

Historien er fritt laget etter opplysninger fra Jenny Melgård.

AUSTMARKA - SKOGEN OG FOLKET

Det er nå over 10 år siden skogsarbeiderdagene på Austmarka ble arrangert. I den forbindelse inviterte Kongsvinger AOF til en visakonkurranse. Det kom inn ca 70 viser, som ble bedømt av en jury som besto av Vidar Sandbeck og Erik Bye.

Det var en trønder, Andreas Ansnes, som vant, men som nr 2 ble en austmarking, Ole Svendsen, som nå bor i Maridalen. Jeg synes at begge disse visene er blitt lite påaktet, og gjør Oles fine bidrag her.

Disse opplysningene og viseteksten er hentet fra Kvekua nr 8-1978. Jeg har ikke spurt noen om å få lov til å bruke dette stoffet, men jeg tar sjansen, håper det er i orden, Ole!

F.A.

AUSTMARKA - SKOGEN OG FOLKET

Det står ei onggran aust i en skogkant så full av sava og ongdoms mot.
Den står og strekker seg imot sola så rak i stammen fra topp til rot.

Det står en onggutt aust på en skogs plass med spinkle lemmer og mjuke drag.
Han står og drømmer om å bli vaksin, om skogsarslivet med øks og sag.

Det står ei temmergran aust i skogen så stor og mektig og full av saft.
Det suser tungt i det vide barfang, en sang om villmark og evig kraft.

Det står en skogskar langt aust i skogen med kont på ryggen, til knes i snøa.
Han kjenner livskraft i sterke lemmer, til kamp med storgran for liv og føa.

Det står en tørrhala aust på en åsrygg med stive greiner og glissent bar.
Den står og luter mot nordasnoa med drøm om fortid og det som var.

Det står en gamling aust på en bakke litt si i boksa, med krok i knea.
Han vil helst tala om gamle dager, om streik og karstak, - for lenge sea.

Slik har folket tatt form av skogen her aust i marka i tusen år.
I kamp for føa og liv og lagnad har mang en skogskar hatt harde kår.

Det står en austmarking i si heimbygd og syns at her er det godt å væra.
Han kjenner slektskap med skog og villmark, og framtidsdrømmen er god å bæra.

Ole Svendsen.

ÅRSMØTET

blir holdt på Smedhaugen søndag 9.april kl.14.00

Dagsorden:

1. Åpning
2. Beretning
3. Regnskap
4. Innkomne forslag
5. Kontingent
6. Temautstilling -89
7. Finn Åberg: Stedsnavngransking
8. Valg

Det blir utlodning og kaffeservering.

Forslag som ønskes tatt opp på årsmøtet sendes styret v/ Oddvar Jakobsen, 2224 Austmarka innen 1. april.

OBS! Årsmøteinnkallingen blir bare kunngjort på denne måten.

Styret.

Utgiver: Austmarka Historielag.

Redaksjon og ekspedisjon:

Finn Åberg
Meltzersgt. 3
0257 Oslo 2

Tlf. 02/44 54 52

Medlemskap i laget koster 30 kr året.
Betales til

Austmarka Historielag
2224 Austmarka

Postgirokonto 3552056

Trykt i 150 eksemplarer.